

ըստի: «Ինչպէս թողուլ այս աղուոր երկիրը, զարուհը, քսան տարեկան ըլլալը: Ո՞վ ելաւ առաջին անգամ ըսաւ թէ մեր այս երկրագունդը Տիեզերքի մէջ վազող փայլուն կէտ մըն է. հիմայ ճիշդ այդ վազելուն արդիւնքն է որ պիտի քաշենք», — շատե՛րը պիտի ըսեն այս բաները:

Իսկ երէկ իրիկուն, ինքզինքը զբազէտ կարծողներէն մէկը ինծի ըսաւ.

— Հ. Ղուկաս, կը կարծենք թէ վերի գունդերը մտքերնէն անցնեն մեր այս աննշան երկիրը վրդովելու: Եղբայր, մեր մոլորակը այդ վրդովումներէն բաւական ունի արդէն. ու մեր միօրեայ կեանքն ալ յուզումնալից ընկու. համար՝ բան մը պակաս չէ: Այդպիսի փորձերէ երկրացիներս, դեռ մանուկ, կը վախենք. և գիտատուր թող դիմէ, օրինակ, Հրատին, որուն բընակիչները, կ'ըսեն, մեր վրայ խղճալու չափ երջանիկ և զարգացած են եղեր. կամ Երեւակին, որ նշանուածի գեղեցիկ մատանի մը ունի. և կամ, վերջապէս, Լուսնիթագին, որ մեր երկրէն զերթէ 200 անգամ մեծ է, մինչ մենք հոս մէկ մէթը հողի համար կրօններ կ'ընենք»:

Գրագէտը կը խօսէր արագ և յուզուած: Բան մ'ըսած ըլլալու համար՝ — Մի՛ վախեր, պատասխանեցի անխողով և ժրպտագին, անհոգ ապրինք. բան մը չենք ըլլար: Որոշ չեմ գիտեր, բայց կը յուսամ թէ այդ Հալէլի Խիսաստղ ըսուածը, օրինակ առնելով մեր վանքի աւագանի ձուկէն, — որ՝ ըստ Ահարոնեանի՝ կը մըտածէր պոչը այնպէս մը շարժել որ վանական լընթեան վայելէ, — ինքն ալ իր պոչը քիչ մ'աւելի զգոյշ շարժելով՝ հանգիստ թողնէ Տիեզերքի անհունութեան մէջ զլորտուղ մեր այս փոքր բնակարանը: Մի՛ վախեր, կ'ըսեմ. ինչ կայ որ»:

— Որովհետեւ, Հ. Ղուկաս, — յարեց այս խօսքերէն քաջալերուած — միտք ունիմ ընդարձակ յօդուած մը գրել վարուածանին վրայ «Յեղին Միրա»ին առթիւ, կը զգամ որ շատ սիրուն բան մը պիտի ըլլայ. բայց Մայիս 19էն առաջ չի կըրնար լմննալ»:

Հ. Ղ. ԲԺԻԿԵԱՆ

ԱՊՐԵԼ. 1910

ՀԱՅՐ ԱԼԻԻՇԱՆԻ

ԱՆՄՈՈՍ ՅԵՇԱՏԱԿԻՆ

Նա երգում էր որպէս սոխակ
Երբ պաշտելի, ներդաշնակ
Արեւ, Գարուն ու Հայրենիք,
Լեռներ, ծաղկունք նախշունիկ:

Ինչպէս սոխակ մի զարնանի
Պահած ծառում ծաղկալի՝
Նա երգում էր երբ ոլորուն
Վարդ, մանիշակ ու զարուն:

Ձմեռ ատեն իսկ երգում էր
Գարուն, կանաչ, ծաղկեղներ,
Հայրենիքի ծաղկուն զարուն,
Արծաթ ջրեր երազուն:

Անի, Մասիս և Աւարայր,
Վարդան, Տիգրան վրիժապառ
Նրա քննարի վառ թելերին
Հըպարտ երգերն կազմեցին:

Եւ «Բլբուլը Աւարայրի»,
Ան Վարդանը պաշտելի,
Արեւ, զարուն և հայրենիք
Լեռներ, ծաղկունք նախշունիկ:

Մահը եկաւ խոժոռ դէմքով
Սուր ու դաժան մանգաղով,
Մահան առջին իսկ դայլալեց
Հայրենիքը... ու լրեց...

ԱՐՄԵՆ ԵՐԿԱԾ

ԱԼԻՔՆԵՐԸ

Լեռնակուտակ կռակներն այս էր արդեօք
կը բարձրանան, փըքոցուոց, մոլեգին,
Եւ կատարի խենդի մը պէս՝ փրփրացայտ
Դէպ ի ցամաք, դէպ ի աշխարհ կը խուժեն.
Ինչ են ասոնք, քառս անդունդ, քեզ կ'ըսեմ,
Որ խոր ծոցէդ երկնապող դուրս կը զգայես.
Տարտարոսէն փախչող դեմք, հրէշներ են,
Որ վիշապի պէս բերանին փռեկած՝
Աշխարհս ամբողջ լափել, կլկել կը սպառնան:

Ինչ ունիս, ծով, ինչո՞ւ այսօր կառուցի ես,
 Ո՞ր գեղունիքն արդեօք զբրկին մէջ սեղմած
 Կ'ուզես տանիլ Պիսիդոնին գոհելուս
 Ո՞հ, կը դողամ այսօր տեսեդ ահաւոր.
 Դու դեռ երէկ խաղաղ էիր հանդարտիկ.
 Եւ իմ նաւակն ալիքներուդ վերայէն,
 Որորունով, ծեփծեփալով կը սահէր.
 Աւ քիչ մ'անդին գեղունի մ'ալ նազանքոտ,
 Տըւած վարսերն իր ոսկեթել՝ գեփիւսին,
 Աւ կապոյտին մէջ լուսնակին ցոլցըլուն,
 Դէ կը ժպտէր անուշ, անուշ երգելով:
 Ո՞ր չարն արդեօք հանդարտ սրտիդ ալքին մէջ
 Դետ մը մըխեց, վէրք մը բացաւ կոտտացող.
 Ըսէ՛, ո՞վ ծով, քեզ ալ արդեօք այս աշխարհն
 Անգուլթ, զբրկանք մ'ըրաւ, զբրկանք մը դաժմաւ.
 Աւ ինձ իրման բախտն այս դժո՞ղ քեզի ալ
 Աւ մըրուրով ճակատագիր մը զըծեց.
 Թէ այսպէս է՞ ուրեմն ընկեր կ'ըլլամ քեզ,
 Իմ սիրտս ալ մերթ այսպէս կ'ուռի, կը փրփրի,
 Ջիւս ալ տի, վըրէժ ունի՞մ աշխարհէն:
 Երկն ուռեցաւ ու կառուցեալ սաստիկօրէն,
 Եւ ման ի ման գալարունով օձանձ.
 Ինձ մտնեցաւ, և մտընչեց փրկիմարդէդ.
 «Աշխարհը շատ չար է, կ'ուզեմ գայն լափել»:

Արամ Սյուպեան

Վեհեալիկ

ՄՇԱԿԻՆ ԴԱՐՁԸ

ԱՐՄԵՆ-ԵՐԿԱՅԻՆ

Այլեւս յոգնած դաշտին մէջը հերկելէն
 Իր հողը սուրբ՝ հօր ժառանգը՝ սիրական.
 Իր ոտները այլեւս յոգնած մըշակի
 Դէպի խրճիթ ճամբուն վրայ՝ կը հեւան:

Վերջապէս հօն մեղմօրէն կը մարի
 Երկնից վըրայ անծայրածիր, վարդագոյն,
 Մըշակին սիրտը կուրծքին տակ կ'աղօթէ,
 Որ ամպերը իրենց ցողերը հեղուն:

Կուրծքը բացած, իր Թեւերը հոլանի՝
 Հանդարտ, հանդարտ դէպի խրճիթ կը
 Ղառնայ,
 Պինդ, պինդ բռնած գործիքները մըշակի:
 Վերջապէս երկնից վըրայ կը հեւայ....

ԼԵՒՈՆ ՀՐԱՏ

Գալստեան վարժարան

Դեկտեմբեր 1910

Կուրծքիդ տակը սէս սիրտ մը կայ մատնիչ,
 Դողմ, անարգ, զոռմ, զոռմ զօրք եղէ՞
 Որ հովիւուն առջեւ բերա՞մ կը կըթի.
 Պիտ՛ չի ստեղծ օ՛, ես քեզմէ, ո՛չ, երբեք.
 Ընկերս էիր, ընկերս էիր, դուն ընկերս...
 Կը յիշե՞ս դուն, երբ քեզի հետ միասին
 Այն ժամանակ արշալոյսը Թանկարին
 Փըրրու ճամբան, ուր էր փառքը մեր կեանքին,
 Կը յիշե՞ս դուն, մենք ուխտեցինք միասին
 Հայրենիքի սիրոյն համար միշտ կըռուի.
 Այն ժամանակ արշալոյսը Թանկարին
 Կը շողշողար երկնից վըրայ լուսածիր.
 Երկնի առաջ ձեռքերիս զբրկեց զենքերուն
 Մենք ուխտեցինք... մեր ուխտը շատ վըսեմ էր.
 Սակաւն չիմայ ո՛ր է ուխտըդ, շողշողուն
 Սուրբ ո՛ր է... արեւթի հետ ես փոխեմ...
 Ախ, այն սուրբը, որ փոխանակ Թըշնամոյն
 Պիտ՛ արիւնին անյաղ ծրծեց իմ ճեղքին
 Սուրբ արիւնը. ախ, այն սուրբը փայլաբուն
 Դուն կը ծախե՞ս... ախ, ինչ ունի անոնի՞ն...
 Դուն կը տեսնեմ արիւն... սիրտը կը խօսի,
 Ահ, կը խօսի, ահ, կը խօսի, ո՞վ անգուլթ...
 Արեւն ժայն է. այն արիւնը իմ Ազգին,
 Արեւն ժայն է... ախ, արիւնը հայրերուդ...
 Ձը զընթացի՞ր, երբ վազցուցիր անդադրում
 Արեւն, արիւն այն շեմքին սիրական.
 Կաշեւուն մէջ, դաշտերուն մէջ ոսկեղուն...
 Տեսարաններ այգիս առջեւը կու զան...
 Տեսարաններ, տեսարաններ աղիկէզ...
 Տեսարաններ, տեսարաններ նոզկալի.
 Տեսարաններ, տեսարաններ, վարդի պէս
 Բացուած սիրտեր, հեղ սիրտեր իմ ցեղի
 Տեսարաններ, արեւակները աւերակ
 Բուրբ այնտեղ եղեցիքներ կը հիւսն.
 Արեւն արիւն կաթի այնտեղ ճուճ լուսնակ:
 Արեւն, արիւն կը կաթի միշտ երկնիցէն...
 Տեսարաններ, տեսարաններ առնելի
 Մայրեր անբաղդ, օ՛ մաղբիւրն կը փետն,
 Կոյսեր, կոյսեր... ահ, ծղպիտ մը կը փայլի...
 Անոնց մէջը շատեր կան որ ալ խենթ են...
 Ախ, չե՞ս ստեղծ երբ կը քաշես այն ճամբն
 Որ շատ օրեր ճեղքիս արիւնն վազցուցիր.
 Դուն չե՞ս լսեմ... Ուրախակներ կը զոնեն...
 Դուն չե՞ս տեսնի այն սիրտերը սիրալիր:
 Սիրտեր, սիրտեր խո՛ր վըրքերով լայնբրճ.
 Դուն չե՞ս զեմար, երբ կը տեսնես սըրտեցներ,
 Կուրծքեր յօշ, յօշ, կարմիր գանկեր. ո՞վ Աստուծո՛ւ
 Այն աննը Մատնիլ, ախ, դուն ես բերեալ...
 Տե՛ս, դեմքը եմ անվաթ հեպարտ. ափս մէջ
 Դեռ կը բռնեմ ես այն սուրբ ամրապիտ.
 Այս վե՛կ սուրբ... դուն կը ճանչնաս, վըրէժ անշէջ
 Դե՛մն կը ճանչն քո՛ւ պըզծըւած, վատ սուրբիք...

ԱՐՄԵՆ ԵՐԿԱՅԵ

Դեկտեմբեր 1910

